

VALMENTAVAA KOULUTUSTA ETÄOPETUKSENA

VAVA II -hankkeen toteuttajien
etäopetuskokemuksia

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO
Koulutus- ja kehittämispalvelu Aducate

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Vipuvoimaa
EU:lta
2007-2013

VALMENTAVAA KOULUTUSTA ETÄOPETUKSENA

VAVA II -hankkeen toteuttajien etäopetuskokemuksia

Työryhmä

Siru Helama

Heikki Koistinen

Leila Peiponen

Tarja Ruuska

Maija Savolainen

Sanna Turakka

Liisa Varis

Julkaisija

Itä-Suomen yliopisto, Koulutus- ja kehittämispalvelu Aducate

Taitto

Erja Hirvonen, Kopijyvä Oy

Paino

Juvenes Print Oy

Tampere 2011

VALMENTAVAA KOULUTUSTA ETÄOPETUKSENA VAVA II -hankkeen toteuttajien etäopetuskokemuksia

Materiaalia voi tilata osoitteesta:

aducate-julkaisut@uef.fi

tai

Itä-Suomen yliopisto
Koulutus- ja kehittämispalvelu Aducate
PL 111
80101 Joensuu

VALMENTAVAA KOULUTUSTA ETÄOPETUKSENA VAVA II -hankkeen toteuttajien etäopetuskokemuksia -materiaali on ladattavissa ilmaiseksi pdf-muodossa osoitteessa <http://tkk.joensuu.fi/vava2>

Materiaali on tuotettu osana Vaikeavammaisten yhteiskunnallisen tasa-arvon ja osallisuuden kehittäminen -hanketta (VAVA II, 1.3.2008–30.6.2011). Hanketta rahoittavat Itä-Suomen ELY-keskukset ja Euroopan sosiaalirahasto ja sitä hallinnoi Itä-Suomen yliopiston koulutus- ja kehittämispalvelu Aducate.

Muita VAVA II -hankkeessa tuotettuja materiaaleja:

Arkielämäntaitoni (kansio)
ARKIS (vihko)
Arviointiohje ja lomakkeen käyttö (vihko)
Astianpesukoneen käyttöohjeet (laminoidut ohjekuvat)
ELIAS – Elinikäinen oppiminen arjen sisältönä oppimiskokonaisuus
(2 kansiota)
HARKIS (vihko)
Koulusta työhön. Minun siirtymätilanteiden suunnitelmani. (kansio,
2., uudistettu painos)
Kuvallisia ruoka- ja leivontaohjeita (2 kansiota)
MOKKI – Minun Oma KalenteriKirjani (kierrevihko, 2. uudistettu painos)
Minun opiskelukansioni (kansio, 2. uudistettu painos)
Tunnetaitopeli
TYÖHIS (vihko)
Työn monet polut (DVD ja opasvihko)

Lisätietoa muusta materiaalista: <http://tkk.joensuu.fi/vava2>

Sisältö

1 Etäopetus – mitä, miksi ja kenelle?	5
2 Materiaalin tarkoitus	6
3 Kustannuksista ja yhteistyöstä sopiminen	7
4 Opetuksen resurssointi ja suunnittelu	10
5 Teknologian valinta ja käyttöönotto	11
6 Huomioita ja pohdintaa	12
7 Kirjallisuusvinkkejä ja linkkejä opetuksen suunnittelun tueksi	13

1 ETÄOPETUS – MITÄ, MIKSI JA KENELLE?

Mitä?

Etäopetuksella tarkoitetaan tässä yhteydessä koulutusmuotoa, jossa Valmentava II -koulutus (Työhön ja itsenäiseen elämään valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus) järjestetään opiskelijalle oppilaitoksen ulkopuolella joko kokonaan tai osittain. Opettaja tapaa opiskelijaa säännöllisesti antamalla lähiopetusta sovittuina päivinä opetuspaikassa, esimerkiksi kotikunnan toimintakeskuksessa. Monimuotomallissa osa opiskelusta tapahtuu oppilaitoksessa. Opiskelijan tukena päivittäisessä opiskelussa on ohjaaja, joka toteuttaa opetusta opettajan laatimien viikko- ja päiväohjelmien mukaisesti sekä arvioi opiskelun sujumista yhdessä opiskelijan kanssa päivittäin. Opetuksen tukena ja yhteydenpidon välineenä voidaan käyttää erilaisia videoneuvotteluratkaisuja ja muuta opetusteknologiaa.

Miksi?

- Etäopetus mahdollistaa koulutukseen osallistumisen myös niille opiskelijoille, joiden ei välimatkan tai muiden syiden vuoksi ole mahdollista osallistua oppilaitoksessa järjestettävään opetukseen. Toimiva etäopetus edistää koulutuksellisen tasa-arvon toteutumista ja ehkäisee syrjäytymistä.
- Etäopetus tukee koulutuksessa hankittujen taitojen siirtymistä arkeen, koska opiskelumahdollisuus pyritään tuomaan mahdollisimman lähelle opiskelijan omaa tuttua arkiympäristöä. Etäopetuksen tavoitteena on, että opiskelu tapahtuu siinä ympäristössä, jossa opiskelija todennäköisimmin toimii myös valmentavan koulutuksen päätyttyä.

Kenelle?

Etäopetus soveltuu, jos

- opiskelijan toimintakyvyn, käyttäytymisen erityispiirteiden tai kotitilanteen vuoksi luokkamuotoinen lähiopetus ei palvele hänen tarpeitaan.
- opiskelijan asuinpaikan ja oppilaitoksen välimatka on niin pitkä, ettei päivittäinen matkustaminen ole mielekäästä eikä oppilaitoksessa ole mahdollisuutta asuntol asumiseen.
- etä- ja lähiopetuksen rytmityksellä voidaan tukea esimerkiksi opiskelijan työhön valmentautumisen ja arkielämäntaitojen tavoitteiden saavuttamista paremmin kuin pelkästään lähiopetuksena toteutettavalla opetusmuodolla (monimuotomalli).

2 MATERIAALIN TARKOITUS

Nämä kokemukset on tarkoitettu käytännön avuksi valmentavaa koulutusta etäopetuksena suunnittelevalle ja toteuttavalle opetus-, ohjaus- ja hallintohenkilöstölle. Tähän materiaaliin on koottu tietoja ja ohjeita, jotka tukevat etäopetuksen suunnitteluprosessia ja käytännön valmistelutyötä.

Valmentava II -koulutuksen järjestäminen etäopetuksena edellyttää huolellisia ennakkovalmisteluja, kuten kaikki toimiva ja tavoitteellinen opiskelu yleensä. Etäopetus koulutuksen järjestämismuotona vaatii lainsäädännöllisiä, tietoteknisiä ja opiskelun edellyttämiin tukipalveluihin liittyviä erityiskysymyksiä, jotka tulee huomioida jo etäopetusta suunniteltaessa. Näitä ovat:

- opetukseen liittyvien vastuiden ja kustannusten jakautuminen esim. oppilaitoksen, kunnan ja etäopetuspaikan kesken sekä yhteistyöstä sopiminen
- opettajan ja ohjaajien työn riittävä resursointi suhteessa etäopiskelijoiden määrään ja sijaintiin oppilaitokseen ja toisiinsa nähden
- opiskelijahuollon järjestäminen etäopiskelijoille
- opetustilojen soveltuvuus opiskelijalle sekä teknologian vaatimukset
- käytettävien videoneuvotteluratkaisujen, opetusteknologian ja tarvittavien apuvälineiden valinta ja käyttöönoton valmistelu.

Materiaali jakaantuu viiteen lukuun, joissa mainittuja kysymyksiä tarkastellaan erikseen. Käytännössä etäopetuksen valmistelussa ja toteutuksessa on kuitenkin edettävä samanaikaisesti useiden eri asioiden kanssa. Kun opiskelijavalinta on tehty ja opetuksen järjestämismuodoksi on varmistunut etäopetus, on välittömästi aloitettava yksityiskohtien valmistelu. Tehokas työnjako on onnistumisen edellytys. Kustannuksista sopivat ne tahot, joilla on valtuudet sopimusten tekemiseen. Opetuksen sisällön valmistelusta vastaa opettaja. Verkkoyhteyksien ja teknologian valmistelutyöhön ja ylläpitoon tarvitaan opettajan tueksi tietotekniikan asiantuntija. Myös rekrytoinnit on hoidettava nopeasti.

Aineisto on koottu VAVA II -hankkeessa (Vaikeavammaisten yhteiskunnallisen tasa-arvon ja osallisuuden kehittäminen, 1.3.2008–30.06.2011) toteutetun etäopetuksen kehittämistyön kokemusten pohjalta. Etäopetusta toteutettiin hankkeen aikana yhteensä seitsemän etäopiskelijan kanssa.

3 KUSTANNUKSISTA JA YHTEISTYÖSTÄ SOPIMINEN

Kustannus	Ehdotus järjestämisestä/kustannusten jakamisesta
Opetustilat	Opetustiloista tehdään tarvittavat vuokrasopimukset (Terveellinen ja turvallinen oppimisympäristö. Laki ammatillisesta koulutuksesta 28 §).
Opiskelijan henkilökohtainen ohjaaja/avustaja	Ohjaajalla voi olla vastuullaan yksi tai useampi opiskelija. Jos ohjaaja on useamman kuin yhden opiskelijan ohjaaja, on työnantaja oppilaitos samoin kuin normaalisti luokkamuotoisessa lähiopetuksessa. Henkilökohtaisen opiskelun ohjaajan palkkauskysymyksissä sovelletaan samoja säädöksiä ja käytäntöjä kuin lähiopetuksessa. Oppilaitoksen ja opiskelijan kotikunnan on sovittava kustannusten jaosta opiskelijakohtaisesti. Etäopetuksessa ohjaajalta edellytetään itsenäistä, vastuullista ja pedagogista työtettä. (Ks. opettajan ja ohjaajan työnkuvat, luku 4).
Opiskelijan kuljetukset	Opiskelijan kotikunta vastaa kuljetuksista aiheutuvista kustannuksista (vammapalveluasetus 6§), kun kunta osallistuu kustannuksiin. Jos kunta ei osallistu kuljetuskustannuksiin, Kelan koulumatkatuki korvaa päivittäisten matkojen kustannuksia. Koulumatkatukea voi saada, kun koulumatkan pituus on vähintään 10 kilometriä ja kustannukset ylittävät 54 euroa kuukaudessa (vuonna 2010). Lisätietoa www.kela.fi/opiskelijat
Opintososiaaliset edut (oppimateriaalit, ruokailu, työvaatteet, majoitus)	Oppilaitos sopii opintososiaalisten etujen järjestämisestä koulutuksen aikana (laki ammatillisesta koulutuksesta 38 §).
Opiskelijahuollon palvelut	Oppilaitos järjestää opiskelijahuollon palvelut yhteistyössä opiskelijan muun verkoston kanssa (lastensuojelulaki 9§, laki ammatillisesta koulutuksesta 37 a §). Sovitaan etäopiskelijan opiskeluterveydenhuollon järjestelyistä.
Osallistuminen koulun ulkopuoliseen toimintaan, esimerkiksi työ-, päivä- tai virkistystoimintaan	Oppilaitos sopii työ- ja päivätoiminnan ohjauksesta aiheutuvista kustannuksista sekä muista koulun ulkopuolisista kustannuksista.
Etäopetusyhteys	Oppilaitos järjestää ja sopii etäopetuksen vaatiman yhteyden (saltilaanko internet sisäisen verkon kautta vai tarvitaano erityisjärjestelyjä). Yhteydet voivat toimia useamman järjestelmän sisäisessä verkossa .
Etäopetusyhteyden edellyttämä tietokone ja lisälaitteet	Oppilaitos järjestää etäopetusyhteyden edellyttämän tietokoneen ja lisälaitteet sekä ylläpitää sitä. Etäopetusyhteys on mahdollista järjestää opiskelijan henkilökohtaisen tietokoneen kautta, jos opiskelija hyötyy omista erikoisohjelmistaan ja apuvälineen myöntäjä hyväksyy järjestelyn sekä verkon ylläpitäjä hyväksyy ”vieraan tietokoneen” sisäiseen verkkoonsa.
Opiskelussa tarvittavat apuvälineet	Oppilaitos vastaa opetuksessa tarvittavista apuvälineistä. Opiskelijan henkilökohtaiset liikkumiseen ja päivittäisistä toimista selviämiseen tarvittavat apuvälineet järjestetään sairaanhoitopiiriin apuvälineyksikön tai kunnan kautta (lääkinnällinen kuntoutus). Rahoituslähteitä voi olla muitakin (vakuutusyhtiöt, säätiöt, lahjoitukset, kodit). Lisätietoa: Tapio Rätty, Vammaispalvelut - Vammaispalvelujen soveltamiskäytäntö (2010).
Tulkkipalvelu/kommunikaatio-opetus	KELA vastaa tarvittavista tulkkipalveluista (vammapalvelulaki 8§).

Päivittäisen yhteistyön toteutumisesta tulee sopia opiskelijan lähiyhteisön (kodin, huoltajan, asumisyksikön, edunvalvojan), etäopetuspaikan ja sen henkilöstön kanssa. Etäopetuksessa opiskelu on järjestetty oppilaitoksen ulkopuolella, jolloin opiskelijalla ja ohjaajalla ei ole tukenaan kouluympäristön sosiaalista verkostoa. Tämän vuoksi on tärkeää, että opiskelija ja ohjaaja pääsevät osaksi opetuspaikan arkea: sosiaalisia suhteita, päivärytmiä ja yhteisiä toimintoja. Näin opiskelija ja ohjaaja ovat luonteva osa opiskelupaikan toimintaympäristöä.

Ohjaajan työn sujumisen, työturvallisuuden ja työssäjaksamisen kannalta on tärkeää, että ohjaajalla on taukojen ja mahdollisten ongelmatilanteiden aikana työyhteisön tuki takanaan. Opetuksen alkaessa tulee sopia, miten toimitaan ohjaajan sijaistamisessa esimerkiksi äkillisissä sairastapauksissa ja taukojen aikana.

Edellä olevassa taulukossa esiintyvät lait ja asetukset:

Laki ammatillisesta koulutuksesta

28§ (21.8.1998/630)

Oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön

Opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Koulutuksen järjestäjän tulee laatia opetussuunnitelman yhteydessä suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä toimeenpanna suunnitelma ja valvoa sen noudattamista ja toteutumista. Opetushallituksen tulee opetussuunnitelman perusteissa antaa määräykset tämän suunnitelman laatimisesta. (13.6.2003/479)

Koulutuksen järjestäjän tulee hyväksyä järjestyssäännöt tai antaa muut oppilaitoksessa sovellettavat järjestysmääräykset, joilla edistetään sisäistä järjestystä, opiskelun esteetöntä sujumista sekä oppilaitosyhteisön turvallisuutta ja viihtyisyyttä. (13.6.2003/479)

Edellä 3 momentissa tarkoitettussa järjestyssäännössä ja muissa järjestysmääräyksissä voidaan antaa oppilaitosyhteisön turvallisuuden ja viihtyisyyden kannalta tarpeellisia määräyksiä käytännön järjestelyistä ja asianmukaisesta käyttäytymisestä. Lisäksi määräyksiä voidaan antaa oppilaitoksen omaisuuden käsittelystä sekä oleskelusta ja liikkumisesta oppilaitoksen tiloissa ja sen alueella. (13.6.2003/479)

37 a § (13.6.2003/479)

Opiskelijahuolto

Opiskelijahuollolla tarkoitetaan opiskelijan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa.

Opiskelijaterveydenhuollosta säädetään kansanterveyslaissa (66/1972) ja opiskelijoiden sosiaalisten ja psyykkisten vaikeuksien poistamiseksi tarvittavista palveluista lastensuojelulaissa (683/1983).

Koulutuksen järjestäjän tulee toimia yhteistyössä 2 momentissa tarkoitettuja palveluita antavien ja järjestävien viranomaisten ja muiden tahojen kanssa sekä antaa opiskelijoille tieto näistä eduista ja palveluista. Tarvittaessa opiskelija tulee ohjata hakemaan näitä etuja ja palveluita.

38§ (21.8.1998/630)

Opintososiaaliset edut erityisopetuksessa

Erityisopetusta saavalla opiskelijalla on oikeus opiskelun edellyttämiin avustajapalveluihin, muihin opiskelijahuollon palveluihin sekä erityisiin apuvälineisiin. Vammaisille opiskelijoille järjestettävistä muista palveluista ja tukitoimista säädetään erikseen. (13.6.2003/479)

Sen lisäksi, mitä 37 §:ssä säädetään, 20 §:n 2 momentissa tarkoitetussa erityisopetuksessa opiskelijalle voidaan antaa maksutta oppikirjat ja muut koulutarvikkeet, majoituksessa olevien tarpeelliset viikoittaiset kotimatkat, täysihoito oppilasasuntolassa tai muussa majoituksessa sekä henkilökohtaiset työvarusteet.

Lastensuojelulaki

9§ (13.4.2007/417)

Tuki koulunkäyntiin

Kunnan tulee järjestää koulupsykologi- ja koulukuraattoripalveluita, jotka antavat kunnan perusopetuslaissa (628/1998) tarkoitetun esi-, perus- ja lisäopetuksen sekä valmistavan opetuksen oppilaille riittävän tuen ja ohjauksen koulunkäyntiin ja oppilaiden kehitykseen liittyvien sosiaalisten ja psyykkisten vaikeuksien ehkäisemiseksi ja poistamiseksi. Palveluilla tulee edistää myös koulun ja kodin välisen yhteistyön kehittämistä.

Perusopetuslain 7 ja 8 §:ssä tarkoitetun opetuksen järjestäjä vastaa edellä 1 momentissa tarkoitettujen palveluiden järjestämisestä oppilailleen.

Vammaispalvelulaki

8§ (3.4.1987/380)

Vammaisille tarkoitetut palvelut

Kunnan on järjestettävä vaikeavammaiselle henkilölle kohtuulliset kuljetuspalvelut niihin liittyvine saattajapalveluineen, tulkkipalvelut, päivätoimintaa, henkilökohtaista apua sekä palveluasuminen, jos henkilö vammansa tai sairautensa johdosta välttämättä tarvitsee palvelua suoriutuakseen tavanomaisista elämän toiminnoista. Kunnalla ei kuitenkaan ole erityistä velvollisuutta palveluasumisen eikä henkilökohtaisen avun järjestämiseen, jos vaikeavammaisen henkilön riittävää huolenpitoa ei voida turvata avohuollon toimenpitein. (19.2.2010/134)

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä kuntoutusohjauksen ja sopeutumisvalmennuksen sisällöstä sekä kuljetuspalvelujen ja palveluasumisen sisällöstä ja järjestämisestä. (19.12.2008/981)

Asetus vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista

6§ (18.9.1987/759)

Kuljetuspalvelujen laajuus

Kuljetuspalveluja on järjestettävä edellä 5 §:ssä tarkoitetulle henkilölle siten, että hänellä on mahdollisuus suorittaa välttämättömien työhön ja opiskeluun liittyvien matkojen lisäksi vähintään kahdeksantoista yhdensuuntaista jokapäiväiseen elämään kuuluvaa matkaa kuukaudessa.

4 OPETUKSEN RESURSSOINTI JA SUUNNITTELU

Opettajan ja ohjaajan tehtävänkuvat

Etäopetusta toteuttavan opettajan työhön kuuluu

- opetuksen suunnittelu, tavoitteiden asettaminen sekä arviointi yhteistyössä opiskelijan verkoston ja etäopetuspaikan henkilöstön kanssa
- lähiopetus* sekä opetus ja yhteydenpito sovittuina aikoina verkkoyhteyksien välityksellä
- yhteistyö ohjaajan kanssa opetuksen toteuttamisessa, arvioinnissa ja muissa opetukseen liittyvissä asioissa
- opiskelijan edistymisen seuranta ja arviointi sekä tavoitteiden päivitys yhteistyössä opiskelijan verkoston kanssa

*lähiopetus = opettaja käy etäopetuspaikassa antamassa lähiopetusta tai vastavasti monimuotomallissa etäopiskelija osallistuu oppilaitoksessa järjestettävään lähiopetukseen

Etäopetusta toteuttavan ohjaajan työhön kuuluu

- verkostoyhteistyö opiskelijan tavoitteiden asettamisessa ja päivittämisessä
- opetuksen suunnittelu ja toteuttaminen yhteistyössä opettajan kanssa
- opiskelijan ohjaaminen päivittäisissä toiminnoissa ja arkeen kuuluvien asioiden järjestely (ruokatilaukset, kyytien sopiminen ja tilaus, yms.)
- opiskelijan tehtävä- ja päiväkohtainen arviointi
- opetuksen toimivuuden tai toimimattomuuden havainnointi ja raportointi opettajalle

5 TEKNOLOGIAN VALINTA JA KÄYTTÖÖNOTTO

- Kartoitetaan videoneuvotteluvaihtoehdot. Perusedellytyksenä ovat katkeamattomat video- ja ääniyhteydet.
- Selvitetään etäopetuspaikan verkkoyhteydet.
- Valitaan opetuspaikkaan ja -tilaan soveltuva videoneuvotteluväline. Jos kiinteä verkkoyhteys ei toimi, käytetään modeemia.
- Hankitaan tarvittavat laitteet ja opiskelijan tarvitsemat apuvälineet.
- Säädetään näppäimistö, hiiri, fontit ja näyttö opiskelijakohtaisesti.
- Valmistellaan ja testataan yhteydet sekä koulutetaan henkilöstö laitteiden käyttöön.
- Käytetään etäyhteyttä aktiivisesti sekä koulutuksessa että opetuksessa.
- Sitoutetaan ATK-tuki toimimaan etäopetuksen tukena.

Väline	Käyttö	Kommentit
PVX-videopuheluohjelma	Kokeiltu VAVA II -hankkeessa	Vaatii riittävän nopeat Internet-yhteydet. Ohjelma maksullinen.
Acp (Adope Connect Pro)	Kokeiltu VAVA II -hankkeessa Toimiva ratkaisu	Vaatii maksullisen käyttölisenssin.
Skype, Live messenger	Hyviä kokemuksia muussa käytössä	Maksuton
Web-kamerat	Kasvotusten tapahtuvassa kommunikoinnissa voidaan käyttää tietokoneen omaa kameraa tai perusweb-kameraa	Toimivat yleensä hyvin.
Kääntöpääkamera, jota voidaan kauko-ohjata	Sopii ryhmän, tilan tai materiaalien esittämiseen	Maksullinen
Mikrofonit, kaiuttimet, kuulokkeet	Tietokoneen omilla laitteilla voidaan toimia kasvotusten. Ryhmätilanteissa tarvitaan hyvälaatuiset yleismikrofonit, jotka ottavat äänet laajalta alalta sekä hyvälaatuiset kaiuttimet.	On tärkeää osata säätää näiden laitteiden ominaisuuksia. Tämä tapahtuu laitteista itsestään tai Windows käyttöjärjestelmässä ohjauspaneelin ääniasetuksista. Asiantuntija-apu, koulutus.
Kamera	Kokeiltu VAVA II -hankkeessa	Oppimateriaalien tuottamisen ja dokumentoinnin apuväline.
Puhelin	Käytetty	Turvallisuustekijä. Apuna ja varmistuksena yhteydenpidossa.
Muistitikku	Kokeiltu VAVA II -hankkeessa	Tiedon taltiointi ja siirto. Yhteistyö kodin kanssa.
Tulostimet	Kokeiltu VAVA II -hankkeessa	Tarvitaan väritulostin
Etäopiskelussa käytettyjä: Power Point, Word, Exel, toimisto-ohjelmat, aLeksis 2 - puhuva tekstinkäsittely, Papunetin verkkoympäristö, AMMe-kuvapankki, yle.fi	Kokeiltu VAVA II -hankkeessa	Dokumentointi, oppimistilanteen rakentaminen

6 HUOMIOITA JA POHDINTAA

Valmentavan koulutuksen tavoitteet ja opinnot määräytyvät joustavasti opiskelijan yksilöllisten voimavarojen ja hänen elämäntilanteensa mukaisesti. Koulutuksen aikana on tärkeää tiedon siirtyminen koulutuksen nivelvaiheissa, verkostoyhteistyö, moniammatillisen osaamisen hyödyntäminen sekä yhteistyö kodin ja oppilaitoksen välillä. Opiskelun alkaessa jokaiselle opiskelijalle laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma, josta käytetään lyhennettä HOJKS. Opiskelijalle laaditaan HOJKS:in osana henkilökohtainen opetussuunnitelma, josta käytetään lyhennettä HOPS.

Tässä materiaalissa käsitettä etäopetus on käytetty kuvaamaan koulutusmuotoa, jossa opiskelija työskentelee yhdessä ohjaajan kanssa eri paikassa kuin opettaja. Etäopetus käsitteenä yhdistetään kuitenkin usein opetukseen, jossa opiskelija ja opettaja ovat fyysisesti eri paikassa ja opiskelu tapahtuu esimerkiksi verkkoympäristössä tai itsenäisesti oppimistehtäviä tekemällä. Järjestettäessä valmentavaa koulutusta etäopetuksena tulee jatkossa pohtia, löytyykö tätä koulutusmuotoa kuvaamaan muuta käsitettä.

Etäopetukseen liittyi monia periaatteellisia kysymyksiä, joihin VAVA II -hankkeen aikana toteutetut etäopetuspilotoinnit eivät antaneet selkeitä vastauksia. Esimerkiksi koulutuksenjärjestäjän, opettajan, ohjaajan ja opiskelijan oikeusturvaan, vastuukysymyksiin, opiskelijan arviointiin ja opetuksen laatuun liittyvät asiat vaativat vielä lisäselvityksiä. Myös opiskelijan opiskelijahuolto- ja opintososiaaliset edut tulee varmistaa lainsäädännön edellyttämällä tavoilla. Pilotoinnit olivat lyhytkestoisia ja avoimeksi jäi, miten opetussuunnitelma määräyksenä toteutuu jatkossa tällaisessa koulutusmuodossa. Koska kyse on ammatillisesta koulutuksesta, etäopetuksessa tulee huolehtia, että arkitaitojen oppiminen ei jää koulutuksen ainoaksi tavoitteeksi.

Etäopetuksena järjestettävä koulutusmuoto edellyttää sekä opettajilta että ohjaajilta vahvaa pedagogista osaamista ja aktiivista oma-aloitteista työtettä. Lisäksi etäopetuksen järjestäminen ja toteuttaminen vaativat oppilaitosjohdon ja opiskelijan kotikuntien sitoutumista sekä tiivistä ja vuorovaikutuksellista yhteistyötä kaikkien etäopetukseen osallistuvien tahojen kanssa.

7 KIRJALLISUUSVINKKEJÄ JA LINKKEJÄ OPETUKSEN SUUNNITTELUN TUEKSI

- Attwood, T.** 2006. Aspergerin oireyhtymä. Opas vanhemmille ja asiantuntijoille. Haukarannan koulu.
- Ayres, A.J.** 2007. Aistimusten aallokossa. Sensorisen Integraation häiriön ymmärtäminen. PS-Kustannus. Juva.
- Bundy, A.C., Lane, S. J. & Murray, E.A.** 2002. Sensory Integration. Theory and Practice. F.A. Davis Company. Philadelphia. USA.
- Delacato, C.H.** 1995. Muukalainen keskuudessamme. Autistinen lapsi. Kehitysvammaliitto ry.
- Erilaisia töitä – erilaisia osajia – Sähköinen työnantajaopas.** (CD-rom) 2006. Joensuun yliopiston täydennyskoulutuskeskus. (<http://tkk.joensuu.fi/projektit/vava/materiaalia>)
- Göös, R-L.** 2007. Arkielämän ABC. Opetushallitus. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino.
- Göös, R-L. & Laitinen, I.** 2009. Arkimatikkaa. Kehitysvammaliitto ry.
- Haataja, M. & Sainio, A.** 2008. Tee kuva. Kehitysvammaliitto ry ja Kirsikoti ry.
- Halkola, U., Mannermaa, L. & Koffert, T. (toim.)** 2009. Valokuvan terapeuttinen voima. Duodecim.
- Haverinen, H., Kujanpää, S. & Norvapalo, P.** 2001. Koritehtävät 2. Nuorten ja aikuisten toiminnanohjauksen omatoimisuuden ja oppimisen tueksi. Haukarannan koulu. Jyväskylä.
- Hiltunen, V., Hyytiäinen, M., Lindroos, S. & Matero, M.** 2008. Ohjaan ja avustan. Koulunkäyntiavustajan käsikirja. WSOY.
- Honka, S., Norvapalo, P. & Väinölä, V.** 2004. Koritehtävät 3. Akateemisia tehtäviä eri oppiaineiden opetuksen yksilöllistämiseen toiminnan ohjauksen, omatoimisuuden ja oppimisen tueksi. Haukarannan koulu. Jyväskylä.
- Hyttinen, S.** 2009. Haaveita ja haluja. Kehitysvammaliitto ry.
- Hyytiäinen, M., Kokko, L., Mäki, M., Pietiläinen, E. & Virtanen, P.** 2009. Vaikeavammaisten oppilaiden opetus. Esiopetuksesta peruskoulun päättymiseen. Kehitysvammaliitto ry.
- Ikonen, O. & Virtanen, P. (toim.)** 2003. HOJKS II – Yksilölliset opetussuunnitelmat ja opetus. PS-kustannus.
- Ilmonen, P.** 2009. Verkkoposti selkokielellä. Kehitysvammaliitto ry.
- Ilmonen, P.** 2009. Nettietiketti – Internetin käyttäytymissäännöt selkokielellä. Kehitysvammaliitto ry.
- Kaikkonen, M. & Uusitalo, K.** 2002. Kuvionuotit 2. Kehitysvammaliitto ry.
- Kaikkonen, M. & Uusitalo, K.** 2004. Kuvionuotit. Kehitysvammaliitto ry.
- Kaikkonen, M. & Uusitalo, K.** 2009. Kuvionuotit 3. Kehitysvammaliitto ry.
- Kerola, K. (toim.)** 2001. Struktuuria opetukseen. Selkeys ja rakenteet oppimisen edistäjänä. PS-kustannus.
- Kerola, K. & Kallio, A.** 2000. Kuumasta kylmään. – Miltä tuntuu? Aistimusten tarinat kuvin ja sanoin. Kehitysvammaliitto ry.
- Kerola, K., Kujanpää, S. & Timonen, T.** 2009. Autismin kirjo ja kuntoutus. PS-kustannus.
- Kettunen, L. & Martikainen, R.** 2000. LoKiMa-opas. LoKiMa –Oppimisväline loogisen ajattelun, kielen ja matematiikan oppimiseen. (Tevella Oy).

- Knill, M & C.** 2008. KKK-harjoitusohjelmat. (Kehontuntemus, kontakti, kommunikaatio) Kehitysvammaliitto ry.
- Kuitunen, R., Norrby, H. & Sirkiä, T.** 2001. Kokaten. Keittokoulu 1. & Herkutellen. Keittokoulu 2. Kehitysvammaliitto ry.
- Kujanpää, S. & Väinölä, V.** 2000. Koritehtävät 1. Toiminnan ohjauksen, omatoimisuuden ja oppimisen tueksi. Haukkarannan koulu. Jyväskylä.
- Lappalainen, U. & Vesterinen-Sumu, E.** 2002. AAMU. Suomen kielen kuvasanakirja.
- Latva, T., Taipale, S. & Uosukainen, L.** 2000. MOPA – motorikka paremmaksi. Luokassa toteutettavia motorisia harjoituksia. Haukkarannan koulun julkaisusarjat.
- Ojanen, M. & Seppälä, H.** 2004. PSYTO – psykososiaalisen toimintakyvyn arviointiasteikko. Kehitysvammaliiton tutkimusyksikkö KOTU.
- Pesonen, M-L.** 2006. Koreja kommunikaatioon. Harjoituksia pienten puhe- ja kielihäiriöisten lasten kuntoutukseen. Puheterapeuttien kustannus Oy. Somero.
- Pulli, T., Launonen, K. & Saarela, M.** 2005. AURA. Yhteisön ja sen autistisen jäsenen vuorovaikutuksen ja viestinnän kehittämiseen. Avainsäätiö ja Pääjärven kuntayhtymä.
- Rajala, P.** 2008. Kahden. Rakkaudesta ja seksistä selkokielellä. Kehitysvammaliitto ry.
- Rantakokko, A. & Repola, H. (toim.)** 2008. Työnhaun työkirja autismin kirjon henkilöille. Autismi- ja Aspergerliitto ry.
- Saastamoinen, S. (toim.)** 2006. Mitä peruskoulun jälkeen? – Tietopaketti kehitysvammaisten koulutus-, asumis- ja työllistymismahdollisuuksista. Joensuun yliopiston täydennyskoulutuskeskus. <http://tkk.joensuu.fi/vava/materiaalia>
- SDM-menetelmä vaikeasti vammaisten ja autististen lasten liikunnassa.** 2009. DVD-materiaali. Mäntykankaan koulu.
- Sainio, A. & Elomäki, M.** 2007. Työelämän pelisäännöt. Kehitysvammaliitto ry.
- Seppänen, P.** 2005. Kauppapeli. Tervaväylän koulu.
- Stock Kranowitz, C.** 2004. Tahatonta tohellusta. Sensorisen integraation häiriö lapsen arkielämässä. PS-Kustannus. Juva.
- Szegda, D. & Hokkanen, E.** 2009. Apua arkeen ja aistihäiriöihin. Kehitysvammaliitto ry.
- Vaikeavammaiset työn tekijöinä.** 2006. VAVA-hankkeessa toteutettu DVD. Joensuun yliopiston täydennyskoulutuskeskus. <http://tkk.joensuu.fi/vava/materiaalia>
- Von Tetzchner, S. & Martinsen, H.** 2000. Johdatus puhetta tukevaan ja korvaavaan kommunikointiin. Kehitysvammaliitto ry. Helsinki.

<http://www.edu.fi/oppimateriaalit/amme>

<http://www2.edu.fi/duunioppi/>

<http://www.kaapeli.fi/dysfasia/suujumppa/suujumpp.htm>

<http://www.kaspaikka.fi>

<http://www.kaukajarvi.fi/aineryhmat/kasityot/tekninen/etusivu.htm>

<http://www.papunet.net/>

<http://www.peda.net/veraja/vep>

